
**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА
ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ**

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**TRANSLATION AND INTERCULTURAL
COMMUNICATION THROUGH THE
ENGLISH LITERATURE AND LINGUISTICS**

Xalqaro miqyosdagi ilmiy-amaliy anjuman

MATERIALLARI TO'PLAMI

13 MAY, 2023

«Translation and intercultural communication through the English literature and linguistics» халқаро илмий-амалий анжумани материаллари. Бухоро – 2023. - 326 бет

Бухоро давлат университети ректори О.Х.Хамидовнинг 2023 йил 12 апрель 165-У-сонли буйруғи асосида 2023 йил 13 май куни “Translation and intercultural communication through the English literature and linguistics” мавзусидаги халқаро миқёсдаги илмий-амалий анжумани бўлиб ўтади.

Масъул муҳаррир:

Мирзаев Ибодулло Камолович – филология фанлари доктори, профессор

Таҳрир хайъати:

Н.Ф.Қосимова, А.А. Файзиева, М.Ғ.Рабиева, Н.С. Зокирова,
Н.Х.Рузиева, М.Т.Бабаев, Ш.Р.Тўйбоева Л.Х.Хайдарова, Ш.Д. Холова

Тақризчилар:

Расулов Зубайдулло Изомович – филология фанлари доктори, доцент
Ходжаева Дилафруз Иззатуллаевна - филология фанлари бўйича
фалсафа доктори, доцент

Мақолаларни тўпловчи ва нашрга тайёрловчи Таржимашунослик ва лингводидактика кафедраси ўқитувчилари Л.Х.Хайдарова ва Ш.Д.Холова

Ушбу тўпламда жамланган мақолалар қиёсий тилшунослик, таржимашунослик ва маданиятлараро мулоқот масалалари, қиёсий адабиётшунослик ва адабий оқимлар ривож масалалари, хорижий тилларни ўқитишнинг замонавий ёндашувлари ва истиқболлари, Ўзбекистонда таржима мактаби яратиш ва уни ривожлантиришда инновацион ғоя ва технологияларни қўллаш масалалари доирасида мутахассисларнинг тажриба ва фикр алмашинувини таъминлашга хизмат қилади.

Yuqoridagi misollardan ko'rinib turibdiki, qisqartirish so'zning morfemalarga bo'linishini hisobga olmasdan amalga oshiriladi. Biroq asosan murakkab yunon tilidan kelib chiqqan elementlardan tashkil topgan so'zlarning -o- unlisidan keying qismi olib tashlanadi, shunday qilib ko'pgina kesilgan so'zlar -o- harfi bilan tugaydi va bu unli qo'shimcha sifatida qabul qilina boshladi va o'z tarkibida hech qachon bo'lmagan kesilgan o'zaklarga qo'shila boshladi: aperitif – apero, metallurgist – metallo, propriétaire – poprio, mecanicien – mecano, frigidaire – frigo, musicien – musico, dictionnaire – dico.

Xulosa qilib aytganda, shu qadar boy va keng qamrovli madaniyatga ega bo'lgan til birliklarining qisqarishi va o'z navbatida nutqni go'zalligiga ta'sir etibgina qolmasdan, bir qancha grammatik o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Shu sababli qisqartirishlar o'z taddqiqotchisi tomonidan katta e'tibor talab etiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Le francais en vrai. Ellipeses Edition Markring S. A. (2021).
2. Nosirjon Oxunov. Globallashuv jarayonining qisqartmalar orqali tillarga ta'siri. 2021.
3. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000 - 2005)
4. Najmiddinova Shahinabonu. Uchinchi Renessans: Muammo va Yechimlar. 2021.
5. Achilov Muzaffar. Fransuz tilida morfologik so'z yasalishi. 2014.

TARJIMADA TRANSFORMATSIYALARNING QO'LLANILISHI.

Yu.Ch.Mehmonova

BSU, teacher

S.Jo'rayeva

BSU, student

Annotatsiya.

Tarjima deb, biror bir asar yoki matni bir tildan ikkinchi tilga til me'yorlarini buzmaganda holda o'g'irishga aytiladi. Asl birliklardan tarjima birliklariga o'tishni amalga oshirish mumkin bo'lgan transformatsiyalar tarjima (tillararo) transformatsiyalar deb ataladi. Tarjima o'zgarishlari mazmun rejasiga ham, ifoda rejasiga ham ega bo'lgan lingvistik birliklar bilan amalga oshirilganligi sababli ular formal semantik xususiyatga ega bo'lib, asl birliklarning ham shaklini, ham ma'nosini o'zgartiradi.

Kalit so'zlar: transformatsiya, lingvistik birliklar, semantic xususiyat, konversiv transformatsiya.

Kirish

Transformatsiyalarning – konversiv transformatsiya, leksik transformatsiya va grammatik transformatsiya turlari mavjud. Tarjimada grammatik transformatsiyalardan keng firdalaningning sababi, source language va target language grammatikasi orasidagi farq, ya'ni rus yoki o'zbek tilidagi gap ingliz tilining grammatik tuzulishi bilan mos kelmasligi, deb izohlanadi.

Leksik va grammatik transformatsiyalar bir biriga o'zaro bog'liq holda bo'ladi. Grammatik transformatsiyalar turli xil grammatik va leksik ko'rinishlarning paydo bo'lishiga sabab bo'ladi. Ko'p hollarda ular bir-biriga bog'liq va leksik-grammatik xarakterga ega bo'ladi.

Grammatik transformatsiyalar: so'zma-so'z tarjima, gaplarning qo'shib ketishi, grammatik almashtirishlar (so'z shakllari, so'z turkumlari, gap bo'laklari). Tarjimada bir so'z turkumi boshqa bir so'z turkumi bilan o'zgartirilishi mumkin. Masalan sifat so'z turkumi ot, fe'l yoki ravish bilan almashinishi mumkin.

Tarjima qilishda sifatlar ko'p hollarda ravishlar bilan o'zgartiriladi. Masalan:

Madina stretched a careless hand (Madina istar-istamas qo'lini cho'zdi)

Ba'zan ingliz tilidagi ravish so'z turkumi boshqa bir so'z turkumi bilan o'zgarishi sodir bo'ladi. Misol uchun:

The accusation has been disproved editorially (Aybdorlik gazeta maqolasida oqlandi)

Grammatik transformatsiyalarga gap bo'laklari o'rnining almashinuvini ham misol qilishimiz mumkin. Ingliz tilida gapda so'z tarkibida avval bosh bo'laklar: ega va kesim, keyin ikkinchi darajala bo'laklar keladi. O'zbek tilida odatda kesim gap oxirida keladi.

She didn't go to school yesterday (U kecha maktabga bormadi).

Konversiv transformatsiya antonimik tarjimaga o'xshab ketadi. Antonimik tarjimadan foydalanilganda ham konversiv transformatsiyani amalga oshirganda ham bir vaqtning o'zida tilning ham grammatik ham leksik sathida almashinish yuz beradi. Konversiv transformatsiyalar qoidaga ko'ra, o'zida tarjimaning murakkab o'zgarishlarini mujassam etadi, chunki ular ko'pincha matnning semantic jihatiga ta'sir o'tkazadi.

Tilshunoslikda turli xil tomondan bo'lsada bir xil ma'noni anglatadigan ikki tomonlama munosabatlarni ifodalovchi juft so'zlar yoki so'z birikmalariga konversivlar deyiladi. Masalan: A B ga ega = B A ga tegishli

A B ning oldida = B A ning orqasida
A B ning akasi = B A ning ukase
You can't be serious = Hazillashyabsan
Do you have to go? = Bormasang bo'lmaydimi?

Konversiv transformatsiya hodisasi bir tilda ham ,bir tildan ikkinchi tilga tarjima qilishda ham sodir bo'lishi mumkin.

Tarjimada turli so'zma-so'z,g'aliz birlikmalarni qo'llashdan qochish,uning o'rniga adabiy,hamma tushunadigan, yorqin so'zlarni tarjima qilish uchun leksik transformatsiyalardan foydalaniladi.Leksik transformatsiyalar tarjima nazariyasida so'zlarni kontekstda almashtirish deb ham yuritiladi. Leksik transformatsiyalar : transkripsiya ,transliteratsiya,kalka usuli ,leksik-semantik almashtirishlar ,konkretlashtirish ,umumlashtirish va modulatsiya.

Masalan: to take ko'p ma'noli fe'lini olaylik.Uni o'zbek tilida "olmoq" , "olib bormoq" , "olib ketmoq" , "olib qo'ymoq" , "tortib olmoq " kabi tarjima qilsa bo'ladi.Ushbu vaziyatda to'liq ma'noga qarab fe'lni konkretlashtiramiz,ya'ni uning aniq ma'nosini topib tarjima qilamiz.

Ba'zan tarjima matniga leksik birliklarni qo'shishga to'g'ri keladi.Bunda tarjima qilinayotganda kontekstni hisobga olgan holda kerakli va mos so'zlar tarjimon tomonidan qo'shiladi.Masalan:

Pull – o'zingga tort
Birth certificate – tug'ilganlik haqida guvohnoma

Xulosa.

Tarjimaning vazifasi- asliyat va tarjima tillari leksik, grammatik va stilistik hodisalari o'rtasidagi uyg'un hamda tafovutli jihatlarni puxta o'zlashtirib olinadi.

O'zgacha qilib aytganda, "badiiy tarjima" deganda asosiy vazifasi kitobxonda asliyatdagidek badiiy-estetik ta'sir uyg'ota oladigan nutqiy ifoda hosil qilishdan iborat tarjima faoliyat turi muhim rol o'ynaydi.

References:

1. Mehmonova, Y. (2022). LEXICO- GRAMMATICAL RESOURCES OF FUNCTIONAL EQUIVALENCE IN THE TRANSLATION OF TEXTS FROM ENGLISH INTO UZBEK. Eurasian Journal of Academic Research, 2(2), 349–353.
2. Chorikulovna, M. Y. (2022). Syntactic and semantic analysis of word combinations in the English and Uzbek languages. Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT, 2(5), 199-206.
- 3.Mehmonova Y. C. Lexical And Grammatical Collocations in the English Sentences //Eurasian Research Bulletin. – 2022. – T. 8. – C. 43-47.
4. Mehmonova, Y.C., 2023. Typology of Collocations in the English and Uzbek Languages. Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education, 2(2), pp.1-4.
- 5.Mehmonova Y. C. Lexical And Grammatical Collocations in the English Sentences //Eurasian Research Bulletin. – 2022. – T. 8. – C. 43-47.

THE USE OF COLLOCATIONS IN LITERARY TRANSLATION

Yu.Ch.Mehmonova
BSU,teacher
M.Ruzimboyeva
BSU, student

Annotation:

Collocation is considered as one of the key components in English learning and teaching classes. So, learners have problems with producing, translating collocations and make collocation errors. Scientists have revealed that most of the students' errors in writing come from their lack of collocation knowledge, not their grammatical ability. That's why, the best way to be good at using and translating collocations is to practice.

Key words: Literary translation, poetic function, original meaning ,equivalence, discourse , loss of meaning,

Introduction

"The collocation is the occurrence of two or more words within a short space of one another" states John Sinclair. It is not only related to the space it takes ,but also the meaning it gives. For example, if we want to translate "ma'lumot olmoq" into English we cannot say "take information" but "receive information".

Literary translation involves translating poems, rhymes, literary articles, fiction novels, novels, short stories, everything related to literature to another language. The main aim of literary translation is the

MUNDARIJA

№	Mavzu	Ma'ruzachi	Beti
1	Til – millat ko'zgusi, madaniyat xaritasi	O.X. Xamidov	3
2	Pragmatic aspects of lingual rhythm	G.Gumovskaya	4
3	Foreign Language Teaching in a Heterogeneous Classroom: Challenges for Teachers	Markova E.S	7
4	О феномене паузы в спонтанной немецкой монологической речи	Z.B.Toshev	8
5	Practical application of corpus analyses in translation and its advances	N.B. Ataboev	10
6	Yo.B.Gyotening "Faust" tarjimalari haqida (tarjimada obrazni qayta gavdalanirish muammosi)	X.Raximov (O'zDJTU)	15
7	The role of inversion in translation and its function	N.F.Qosimova, N.B.Baratova	18
8	Intertextuality in translation	N.F.Qosimova, Z.R.Obloqulova	20
9	Frazeologik birikmalarning leksik-semantik belgilari asosida tasnifi	N.F.Qosimova, S.A.Muhammadova	21
10	The significance of corpus linguistics in the field of translation	N.B.Ataboyev B.Sh.Yodgorova	23
11	Aphorisms and its origination	Z.B.Toshev, M.B.Nurmukhammedova	25
12	Описание туристической терминологии как совокупности тематических группировок в русском языке под влиянием английского языка	З.Б.Тошев, Д.М.Хакимова	26
13	Asliyatdan tarjimada lingvokulturemalarning ahamiyati	M.M.Raxmatova, D.E.Beknazarova	29
14	Понятие академической честности и её основные принципы	M.M.Raxmatova, U.Bekniyozova	31
15	Ingliz tilida o'zbek she'riyati tarjimasini muammolari	R.RBobokalonov, Sh.S.Bobokalonova	33
16	Translation of newspaper headlines based on the newspaper "The Times"	O.M.Fayzulloyev, G.F.Rakhimova	35
17	Angliya adabiyotida modernizmning xususiyatlari	G.P.Nazarova, Sh.B.Raxmatova	37
18	Amerika adabiyotida hikoya janrining shakllanishi	G.P.Nazarova, S.U.Nasridinova	39
19	Cultural and cognitive features of a connotative meaning	A.A.Fayziyeva	42
20	Time concept in different cultures	Fayziyeva A.A, Fazlidinova P.	43
21	Principles of teaching English	A.A.Fayziyeva N.J.Murtozayeva	44
22	Poetic expression of English and Uzbek medical units in artistic works	A.A.Fayziyeva Z.Kh.Yorieva	46
23	The power of metaphor in political discourse.	N.N.Xolikova, Bobokhujeva Z	48
24	Jeyms Hedli Cheyning "Sotqin" asarida kriminalistikaga oid universal realiyalarning berilishi va ularning xususiyatlari	N.N.Xolikova, U.Rashidova	50
25	Sinxron tarjimada lingvomadaniy kompetensiyani rivojlantirish tamoyillari	N.N.Xolikova N.A.Qo'ldosheva	51
26	Conceptual analysis and metaphors	N.I.Gaybullaeva	53
27	Nemis tilida "DENKEN" fe'li orqali ifodalangan gaplar	R.S.Shodiyev, F.Yu.Ergashova (Toshkent)	54
28	Konseptual metaforalarda manba domenlarining kelib chiqishi	B.Q.Jo'raxolova (O'zDJTU)	56
29	Turli tizimli tillarda ba'zi o'zbekcha taom nomlarining o'ziga xos xususiyatlari	T.E.Alimov (O'zDJTU)	58
30	Reflecting the pragmatic potential of the source text in translation	F.Z.Mamarizaeva (Jizzakh)	61
31	Theoretical background of the study of the process language semantization units by students with reading impairment	H.A. Mustafaqulova (Jizzakh)	62
32	Nemis tilida frazeologizmlarning ilovali qurilmalar sifatida qo'llanilishi	M.A.Kuchiyev (Samarqand)	64
33	Пути развития мотивации студентов при обучении с помощью цифровых средств	Ф.Х.Бозорова (Джиззак)	65
34	Ta'lim tizimimizda sifat o'zgarishi qachon paydo bo'ladi? Qachonki biz hammamiz fikrlay boshlasak	X.Raximov	67
35	Malaka oshirishning nazariy asoslari. Madaniyat muassasalarining vocal o'qituvchilari va qo'shimcha ta'lim	A.M.Dushabayev (Jizzax)	68
36	Milliy frazeologizmlarni tarjima qilishning o'ziga xos	M.A.Radjabova, Yu.Ya.Shukurova	70

xususiyatlari		
37	Realias and the problem of understanding the text	F.X.Azimova (Jizzakh) 72
38	O'zlashgan so'zlarning zamonaviy nemis tilidagi roli	M.T.Babayev 74
39	Urg'uning semantic-grammatik va uslubiy xususiyatlari	N.N.Salixova 76
40	Discursive importance of literary translation	N.A.Haydarova 77
41	Translation equivalence problem	N.S.Zokirova 79
42	Xushmuomalalik, evfimizm va feys refleksiyesi	N.X.Ruziyeva 81
43	Topishmoqlardagi mushtarak obrazlar haqida	S.S.Xudoyev 82
44	Language learning in early childhood	D.A.Yarmatova (Jizzakh) 85
45	Goethe ist die grosse figure der welf literatur	F.U.Yakubov (Jizzakh) 86
46	Factors affecting language learning	G.G.Abdullayeva 88
47	Using peer -assessment and self- assessment in the EFL classroom	B.Ikromova 90
48	Экспериментальная проверка эффективности разработанных методов обучения креативному письму	C.Ж.Хамраходжаева (Ташкент) 91
49	Individual aspects of teaching speaking skills:fluency and accuracy	F.X.Bozorova (Jizzakh) 93
50	Chet tilini o'qitishda kommunikativ kompetensiya va zamonaviy innovatsion texnologiyalar, metodlardan foydalanish	D.A.Dadajanova (Toshkent) 95
51	Talabalarni xorijiy tillardan kasbiy mobilligini rivojlantirish metodikasi	T.X.Suyunova (Jizzax) 96
52	Efficacious methods to teach a child English as a second language	F.F.Djalolov, Sh.I.Rahmatova 98
53	The productive methods of rising students' motivation in English classes	F.F.Djalolov 99
54	Hoerverstehen-eine der wichtigsten Fertigkeiten der Fremdsprache	M.Mamashayeva, NamDu 101
55	Modern approaches and perspectives of teaching foreign languages	N.N.Salixova, R.R.To'ymurodova 103
56	Konnotativ ma'noning fonetik vositalarda ifodalanishi	F.O.Narzullayeva 105
57	Ingliz tilini o'rganishda kollokatsiyalardan foydalanishning ahamiyati	Yu.Ch.Mehmonova 106
58	Lingvomadaniy aspect tushunchasining vazifadorlik ko'lami	M.X.Ruziyeva 108
59	The specificities of the concept of "anger" in the linguoculture of the English language	D.F.Ubaydullayeva 109
60	Cross -cultural pragmatics as a branch of pragmatics	Sh.I.Azimova 112
61	Tarjima strategiyalarini o'rganish muammolari	Sh.R.To'yboyeva 113
62	Konseptning sintaktik ifodalanishi	Z.N.Sirojova 115
63	Tarjimonlik faoliyati va tarjima tarixi	F.B.Irgasheva 117
64	Fransuz va o'zbek tillarida hayrat va shubha diskursida frazemalar ishtiroki	O.I.Adizova, Sh.D.Xolova 118
65	Ilk fransuz grammatiklari ilmiy qarashlarida urg'ularning o'rni va ahamiyati	R.R.Radjabov 120
66	Functions of metaphoric terms in religious language	M.O.Subxonova 121
67	Badiiy matnlar tarjimasida frazeologizmlarning tarjima muammolari	D.F.Abduraximova 123
68	Ilmiy-texnik matnlar tarjimasining o'ziga xos jihatlari	D.I.Mehmonova 125
69	The image of sweetheart in Shakespeare's sonnets	N.N.Salixova Z.N.Muhiddinova 126
70	Communication and politeness strategies	N.X.Ruziyeva, M.T.Shavkatova 127
71	The difficulties of translating Navoi's ghazals into English	D.Z.Olimova, Z.N.Turaeva 128
72	"Eye" til va madaniyat birligining ingliz va o'zbek tillarida ishlatilish valentligi	Z.N.Sirojova, G.R.Ergasheva 129
73	Specific features of using aphorisms in daily life	S.N.Safoyeva, S.Qurbonova 131
74	Differences and similarities of proverbial texture and cooperative principles of pragmatics	D.Z.Olimova D.B.Sharipova 132
75	The inevitable role of literature in building intercultural communication competence among EFL learners	L.Kh.Khaydarova, J.R.Isheryakova 134
76	Ingliz va o'zbek xalq maqollarining strukturaviy o'xshashliklari	L.Kh.Khaydarova M.F.Xayriyeva 138
77	Stylistic methods of translation and their peculiar features	L.Kh.Khaydarova S.S.Sadirova 139

Translation and intercultural communication through the English literature and linguistics

78	Badiiy tarjima va tarjimonlik mahorati	F.B.Irgasheva R.Ashirova	142
79	Terms in political internet media discourse	D.Ochilova	143
80	Akademik halollik tushunchasi va uning tamoyillari	Sh.R.Fayziyeva	145
81	Dunyodagi eng qisqa asar...	N.I.Yaxyayeva	147
82	Communicative activities for pair work in young learners classes and merits and demerits of it	Sh.N.Fayziyeva Bukhara city, school 23	148
83	La description du heros dans les contes de Voltaire et d'Antoine de Saint-Exupery	X.Hayitov	150
84	"The strange case of Dr. Jykell and Mr.Hyde" asarida qo'llanilgan evfemizmlar va ularning turlari	S.U.Mustoqova	151
85	Badiiy tarjima tushunchasi va uning o'ziga xos xususiyatlari	M.K.Murodova	153
86	Features formation and artistic functioning of the "theory group" in the work of J. Steinbeck	D.Baxtiyorova	154
87	Rang bilan bog'liq kompotentli idiomalarning tilshunoslikdagi xususiyatlari	N.Abduraxmonova	155
88	Matn tahlilida pragmatic yondashuv	G.S.Muxidova	156
89	Strategies in simultaneous interpretation	M.S.Salimova	158
90	Xushmuomalalik kategoriyasining lingvomadaniy xususiyatlari	M.B.Xolova	159
91	Tilshunoslikda disfemizmlarning tutgan o'rni	G.I.Davronova	161
92	Ingliz va o'zbek tillarida konversiya so'z yasash usuli sifatida	A.S.Sattarova	163
93	Uzbek and English proverbs and their specific characteristics	A.B.Asadov	165
94	Etymological analysis of English and Uzbek phraseological units	N.N.Tukhtayev	167
95	Ingliz va o'zbek tilidagi frazeologik birliklarning asosida yotgan obrazlarning qiyosiy tahlili	L.U.Qurbonov	168
96	Conceptual metaforalar	N.A.Safarova	170
97	Ingliz va o'zbek tillarida so'z urg'usining o'rni jihatidan farqlanishi	Z.Z.Safarova	171
98	Terminologies and boundaries of anthropology	S.Hamroyeva	173
99	Maktab ingliz tili darsliklarida akademik halollikning tahlili.	O'.B.Saidova	174
100	Xorijiy tillarni o'rganishda abrevatsiyalarning ahamiyati (fransuz tili doirasida)	M.F.Valiyeva	176
101	Tarjimada transformatsiyalarning qo'llanilishi	Yu.Ch.Mehmonova S.Jo'rayeva	177
	The use of collocations in literary translation	Yu.Ch.Mehmonova M.Ruzimboyeva	178
	O'zbek va fransuz xalqlarida bahor fasli bilan bog'liq urf-odat va an'analarning o'ziga xosliklari	M.M.Suyarova	179